

УДК 371.134:792.8(07)

Людмила Гекалюк

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЦИКЛУ ДИСЦИПЛІН «РЕЖИСУРА В ТАНЦІ»

У статті досліджується питання формування творчої особистості майбутніх вчителів хореографії в процесі викладання циклу дисциплін «Режисура в танці». Метою дослідження є вивчення ролі циклу дисциплін «Режисура в танці», який включає такі навчальні курси: «Основи сценарної роботи», «Основи сценічного руху», «Основи акторської майстерності та режисури в танці», «Грим», «Теорія і методика організації масових танцювальних заходів», у формуванні творчої особистості майбутнього вчителя хореографії.

Ключові слова: режисура в танці, творча особистість, майбутні вчителі хореографії, студенти-хореограф, формування творчої особистості, творчі завдання

В статье исследуется вопрос формирования творческой личности будущих учителей хореографии в процессе преподавания цикла дисциплин «Режиссура в танце». Целью исследования является изучение роли цикла дисциплин «Режиссура в танце», который включает такие учебные курсы: «Основы сценарного работы», «Основы сценического движения», «Основы актерского мастерства и режиссуры в танце», «Грим», «Теория и методика организации массовых танцевальных мероприятий», в формировании личности будущего учителя хореографии.

Ключевые слова: режиссура в танце, творческая личность, будущие учителя хореографии, студенты-хореографы, формирование творческой личности, творческие задания.

The article deals with the formation of creativity at future choreography teachers in the cycle of disciplines «The dance direction». The aim is to study the role of the cycle of disciplines «The dance direction», «Which includes the following courses», «Fundamentals of scenario work», «Basics of stage movement», «Fundamentals of acting and directing in dance», «Grim», «Theory and Methods of mass dance events» in the formation of creativity at future choreography teachers in the cycle of disciplines «The dance direction». Attentions are focused on creative tasks used in teaching these subjects and have a huge impact on the formation of creative personality. The practical significance of the study is to analyze the features of formation of creativity at future choreography teachers in the cycle of disciplines «The dance direction».

Key words: The dance direction, creative personality, future teachers of

choreography, choreographer students, forming a creative personality, creative tasks.

В сучасних умовах стрімкого розвитку нашого суспільства та реформування в галузі освіти, все більше постає питання підготовки вчителя нового покоління – творчої особистості, індивідуальності, здатної на відміну від людини-виконавця, самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі, нестандартні рішення. Тому важливим завданням професійної підготовки фахівців є розвиток творчого потенціалу студентів, формування творчої особистості майбутнього педагога. Дане завдання є актуальним і для студентів-хореографів – майбутніх вчителів хореографії, які навчаються у педагогічних вишах. Нині перед освітньою системою вищої школи постає завдання пошуку ефективних засобів поєднання високої професійної підготовки та формування творчої особистості майбутнього вчителя хореографії з багатим духовним світом та соціальним досвідом.

Творча особистість – це цілісна людська індивідуальність, яка виявляє розвинені творчі здібності та вміння, що дають їй можливість створювати якісно нові матеріали, технології та духовні цінності, що в більшій чи меншій мірі змінюють на краще життя людини. Такий тип особистості формується поступово, через збагачення творчого досвіду, систематичне спрямування на творчу діяльність, виховання потреби у творчості.

Спроби розкрити сутність творчості та формування творчої особистості здійснювались багатьма науковцями як у сфері педагогіки так і у сфері психології.

Л. Андрощук, В. Андреев, С. Архангельський, Ю. Кулюткін, О. Матюшкін, О.Отич, В. Шубинський та ін. у своїх дослідженнях розглядали питання розвитку особистості в творчій діяльності; Т. Браже, Н. Кічук, П. Кравчук, С. Куценко, А. Майданов приділяли увагу творчому потенціалу особистості; а В. Ніколко, Г. Рид, А. Менегетті, Я. Пономарьов, А. Шумілін та ін. – визначенню сутності творчості.

Науковцями розглядалися і питання творчості в галузі хореографії, зокрема проблеми формування особистості в творчій діяльності і розвиток творчого потенціалу майбутніх вчителів хореографії. Проте залишається мало вивченим питання формування творчої особистості майбутніх вчителів хореографії в процесі викладання циклу дисциплін «Режисура в танці». Тож, метою нашого дослідження є вивчення ролі циклу дисциплін «Режисура в танці», який включає навчальні курси «Основи сценарної роботи», «Основи сценічного руху», «Основи акторської майстерності та режисури в танці», «Грим», «Теорія і методика організації масових танцювальних заходів», у формуванні творчої особистості майбутнього вчителя хореографії.

Формування майбутнього педагога передбачає оволодіння теоретичними знаннями та практичними навичками. Та для вчителя хореографії цього замало, адже хореограф – це професія творча. Тому вкрай необхідно зміст навчального матеріалу, організацію навчально-виховного процесу направляти на розвиток творчого потенціалу студентів, підбирати систему креативних завдань для формування саме творчої особистості майбутнього педагога. Творча особистість має такі складові як творче мислення, творче спілкування, творчу активність, творчий пошук та творчу діяльність. Тому формування творчої особистості майбутнього фахівця потрібно здійснювати у багатьох напрямках.

Комплексний характер професійної підготовки майбутнього учителя-хореографа дає можливість за допомогою цілого спектру спеціальних курсів розвивати творчість як педагога-балетмейстера, так і хореографа виконавця. Зокрема, застосовуючи різні методи і засоби у процесі вивчення циклу дисциплін «Режисура в танці», можливо сформувати особистість з високим рівнем творчого потенціалу. Навчальні курси «Основи акторської майстерності та режисури в танці», «Основи сценарної роботи», «Основи сценічного руху», «Грим», «Теорія і методика організації масових танцювальних заходів», що складають цикл дисциплін «Режисура в танці», передбачають такий вид діяльності як творча робота, що безумовно сприяє розвитку творчого потенціалу.

Навчальний курс «Основи сценічного руху» покликаний розвинути інтерес до творчості, зміцнити студента в творчих прагненнях самовираження через рух. Часто молодий хореограф знаходиться в протиріччі між незнанням своїх професійних можливостей і тим, як йому хотілося б зіграти роль при виконанні танцю. «Причиною невиразної гри стає «невиховане» тіло, що знаходиться не в ладах із свідомістю актора, що суперечить йому, протестуючи проти незвичного і незвичайного. Проблема тіла і свідомості актора це те саме, що проблема матерії і духу. Ступінь творчої досконалості актора визначається тим, наскільки успішно ця проблема вирішується, наскільки ясно, яскраво і адекватно актор може висловити в русі та жесті емоції та думки персонажа, наскільки свідомо актор підходить до процесу творчості. «Мудре тіло» можна відправити у «вільну подорож», довіритися йому в своїй грі. Мудре тіло допускає ту міру контролю, яка не знищує творчу ініціативу в імprovізації. Воно дає відчуття внутрішнього балансу між власними можливостями і творчими імпульсами» [4].

Основною умовою прояву творчості вважається володіння певними навичками, тільки так у людини з'являється можливість зосередитися на головних моментах, від яких безпосередньо залежить успіх його діяльності. Адже, чим краще людина володіє певними навичками, тим більше творчості вона може внести в свою діяльність. Опрацювавши певні вправи на баланс та координацію, швидкість та інерцію, роботу з

предметами та ін. студенти, перебуваючи у творчому пошуку, самі створюють подібні вправи, чим розвивають не лише свої індивідуальні можливості, а й творче мислення.

Одним із творчих завдань цього курсу є постановка та виконання етюдів з використанням різних видів сценічних рухів. Не всякий рух на сцені стає знаком, що виражає стан душі і думки персонажа, а лише той, який усвідомлено вибудований в процесі репетицій і освоєний актором-хореографом як необхідною дією. Відчуття розвитку руху як єдиного процесу, точність і оригінальний колорит жесту, вміння вибудовувати пластичну фразу і пластичний діалог з партнером на основі добре освоєних навичок – ось складові акторської техніки, що роблять рух на сцені виразним.

Кожний хореографічний витвір вимагає від учасників емоційності, творчої активності, мобілізації всіх фізичних і духовних сил і звичайно ж акторської майстерності. Оскільки створення нового, оригінального є першою ознакою діяльності творчого характеру, а невимушеність, задоволення та краса передують її успішності, курс «Основи акторської майстерності та режисури в танці» являє собою потужний резерв засобів на шляху формування творчого студента-хореографа в навчально-виховному процесі.

Метою навчального курсу «Основи акторської майстерності і режисури в танці» є підготовка студентів до самостійної роботи по створенню хореографічних постановок за усіма законами режисури та створення сценічного образу за допомогою виразних засобів хореографічного та театрального мистецтва. Серед його завдань є виховання пластичної виразності, вміння чути музику і переводити її на мову дії; розвиток уяви, творчої фантазії та всебічне використання цієї взаємодії з танцювальною технікою для створення образу в танці. Усі заняття передбачають виконання різноманітних творчих завдань в рамках музично-сценічної, акторської, хореографічної діяльності. Застосування творчих завдань на заняттях передбачають колективну, парну та індивідуальну діяльність студентів-хореографів. Виконуючи творчі завдання в процесі на заняттях з акторської майстерності, майбутній учитель здійснює велику кількість виборів, в результаті чого не лише розвивається акторська майстерність, а й формується індивідуальний стиль діяльності, розвивається творчий потенціал особистості.

Зазначені завдання наділяють кожного студента можливістю видозмінювати їх результат у процесі розв'язання, відступаючи від шаблону одержувати оригінальні творчі продукти. Використання творчих завдань пробуджують потребу в творчості, в самовдосконаленні, стимулюють самостійність та активність, виховують відповідальність та працелюбність і є нескінченним джерелом творчості для майбутнього

вчителя хореографії.

Індивідуальними завданнями є також постановка та акторське виконання етюдів та хореографічних картинок, де студенти виступають в ролі сценаристів, акторів, режисерів, балетмейстерів і танцівників.

Будучи не лише гарним педагогом, а й чудовим актором, хореограф повинен вміти створювати художній образ не лише за допомогою акторської майстерності, а й за допомогою костюмів та гриму.

Створення сценічного образу – це підпорядкування основній ідеї всього, що робиться на сцені, це складний процес, в якому не останнє місце займає грим. За допомогою гриму актор може змінити своє обличчя, надати йому таку виразну форму, яка допоможе йому найбільш повно і всебічно розкрити суть образу і в найбільш наочному вигляді донести до глядача. Тому є величезним досягненням включення в навчальну програму майбутніх хореографів такого курсу як «Грим». Його мета познайомити студентів з мистецтвом гриму та навчити створювати художні образи використовуючи різноманітний грим та інші необхідні матеріали та косметичні засоби. Такі знання і вміння необхідні хореографу і як виконавцю і як педагогу.

Завдяки вдало підібраному гриму можливо змусити глядача повірити, що перед ним знаходиться саме то чи інший герой. Для цього майбутні вчителі хореографії повинні знати всі виразні можливості гриму і бути технічно озброєними. Процес створення гриму потребує особистої уваги, тонкої спостережливості, гострого чуття та фантазії, вміння побачити в оточуючих те, що може допомогти у створенні гриму.

Кожне практичне заняття – це включення студентів у творчу діяльність, адже, відпрацьовуючи ту чи іншу техніку нанесення гриму, вони створюють нові образи, презентують їх, що стимулює творче мислення.

Навчальний курс «Основи сценарної роботи» покликаний допомогти студентам у справі оволодіння теоретичними засадами драматургії та практичними навичками сценарної творчості. Серед теоретичних та практичних завдань курсу виокремлюється розвиток творчого мислення, виховання жаги до творчого пошуку, до експериментальних методів сценічного відтворення різноманітних ідей, сюжетів, суспільних явищ різними видами мистецтва та хореографії зокрема. Студенти вчать придумувати сюжет, його реалізацію з урахуванням усіх законів драматургії, підбирати художні засоби вираження тієї чи іншої теми, добирати назви сценаріям та ін. Усе це творчий процес, результатом якого є створення нових сценаріїв. Практичним результатом творчої роботи є захист сценарних розробок театралізованого дійства чи шкільного свята та хореографічного заходу.

Не менш важливим є і навчальний курс «Теорія і методика

організації масових танцювальних заходів». Педагогічна майстерність будь-якого педагога і педагога-хореографа зокрема, неможлива без активного застосування різноманітних форм виховної роботи, серед яких особливої уваги заслуговують масові форми роботи. До масових танцювальних заходів можна віднести зустрічі або майстер-класи з видатними/цікавими хореографами, огляди, конкурси, концертні програми, відзначення традиційних народних свят, фестивалі, тематичні вечори та інші. Метою викладання даного курсу є оволодіння студентами змістом, методикою організації та принципами режисури хореографічних масових заходів. У ході викладання курсу студенти повинні оволодіти методикою організації підготовки та проведення масових свят, враховуючи специфіку організації масових заходів у хореографії, а також навчитися складати сценарії для різних видів хореографічних масових заходів, організувати та проводити такий захід. Звичайно, організація та проведення танцювального масового заходу – це величезна рутинна справа, яка вимагає не абияких організаторських здібностей, проте в першу чергу, організатор має бути людиною творчою. Величезна кількість різноманітних танцювальних шоу, до яких звик сучасний глядач, стимулює педагога-хореографа перебувати у постійному творчому пошуку. Пошук нових художньо-педагогічних форм, методів і технологій проведення святкових програм для дітей та підлітків лягають в основу художньо-педагогічного проектування системи роботи організаторів дитячих свят, серед яких можуть бути і майбутні вчителі хореографії. Творчий процес завжди починається з ідеї та мети, визначення яких забезпечує перспективний творчий характер процесу підготовки масового заходу. Досконало підготовлені та майстерно проведені масові заходи є ефективною формою виховної роботи. Вони сприяють створенню піднесеного, радісного настрою у вихованців, формуванню в них організаторських здібностей, розвитку пізнавальних інтересів, творчих здібностей, практичних умінь і навичок. Завдяки їм і педагоги мають змогу виявити свій професіоналізм, комунікативні, креативні і конструктивні уміння і навички.

Отже, у процесі викладання циклу дисциплін «Режисура в танці» весь зміст навчального матеріалу і робота педагога направлені на максимальне стимулювання самостійної діяльності студентів, виховання стійких творчих інтересів, цілеспрямованості творчих пошуків, наполегливості у розв'язанні творчих завдань, а це і є передумовою формування творчої особистості майбутнього фахівця.

Надалі ми плануємо детальне вивчення кожної вищезазначеної навчальної дисципліни як засіб формування творчої особистості майбутнього вчителя хореографії, а також маємо на меті вивчити питання розвитку творчого потенціалу студентської молоді засобами хореографії, зокрема «Танцювального марафону “Ми – українці!”».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андросук Л. М. Розвиток творчого потенціалу в процесі постановки творчого проекту як аспект професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії / Л.М Андросук // Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Умань, 23–24 травня 2014 р.) / ред. кол. О. В. Дудник, Л. М. Андросук. – Умань: ФОП Жовтий О.О., 2014. – С. 7–12.
2. Волощук І. С. Науково-педагогічні основи формування творчої особистості. – К. : Пед.думка, 1998. – 160 с.
3. Єрмола А. М. Креативність в основі моніторингу / А. М. Єрмола // Практична психологія і соціальна робота. – 2003. – № 8. – С. 71–72.
4. Кох И.Э. Основы сценического движения [Електронний ресурс]/ И. Э. Кох – Режим доступу: <http://log-in.ru/books/osnovy-scenicheskogo-dvizheniya-kokh-i-e-raznoe/>
5. Куценко С. В. Жанрова різноманітність народно-сценічного танцю як засіб розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії / С. В. Куценко // Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2010. – Випуск 2. – С. 154–159.
6. Отич О. Розвиток творчої індивідуальності особистості засобами хореографічного мистецтва [Електронний ресурс] / О. Оптич – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/OD/2010_2/1000MZHM.pdf